
Feliks Kopera (1871-1952)

Ochrona Zabytków 5/2 (17), 142-143

1952

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ryc. 161. Fragment polichromii stropu nawy.

śniejszych niżli budowa kościoła i stanowiące obok skrzydeł ołtarza w Ruptawie (zniszczonych w czasie ostatniej wojny w Muzeum Śląskim w Katowicach) najcenniejsze zabytki z okresu pełnego gotyku na Górnym Śląsku. Wśród figur tych na pierwszym miejscu należałoby postawić N. P. Marię karmiącą Dzieciątka z niecki, przez długi czas znajdującą się na chórze muzycznym, a przeniesioną przed wojną do Muzeum w Opolu i zaginioną w czasie działań wojennych. Treściową całość stanowiły wraz z nią cztery inne postacie: św. św. Barbary, Małgorzaty, Katarzyny i Doroty lub Elżbiety. Nie pozbawionymi wartości artystycznych były i figury z belki tęczowej.

Wartość zabytku powiększały 3 ołtarze pochodzące z ostatniej ćwierci XVII wieku, chrzcielnica z roku ok. 1580 oraz wiele obrazów i paramentów z różnych lat wieków od XVII do XIX. Jednym z najstarszych szczegółów były drzwi do zakrystii z oryginalnym zamkiem pochodzące z okresu budowy kościoła. W ostatnich dziesięcioleciach kościół był kilkakrotnie restaurowany.

Mało opracowany przez naukę polską uszedł zabytek spod jej badań i studiów, uniemożliwiając uzupełnienie wiedzy o nim spojrzeniami okiem historyka kultury i sztuki polskiej. Utracony został nim zdo-

łaliśmy wydobyć zeń wartości, jakie ukrywał, a które zasługiwały na głębsze poznanie.

S. Sz.

NEKROLOGIA

FELIKS KOPERA
(1871—1952)

Dnia 27 marca 1952 zmarł w Krakowie w 81-szym roku życia Feliks Kopera, nestor polskich historyków sztuki, b. długoletni dyrektor Muzeum Narodowego w Krakowie, profesor tyt. Uniwersytetu Jagiellońskiego, przewodniczący Komisji Historii Sztuki Pol. Akademii Umiejętności i członek honorowy Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Kultury Materialnej.

Był najstarszym uczniem Mariana Sokołowskiego i podobnie jak on obejmował swymi zainteresowaniami i studiami szerokie dziedziny historii sztuki i kultury polskiej i obcej. Działalność naukową rozpoczął opublikowaniem swej pracy doktorskiej pt. Grobowiec króla Jana Olbrachta i pierwsze ślady stylu odrodzenia na zamku krakowskim (1893). Równocześnie zajął się sprawą polskich insygniów koronnych, a rezultaty swych badań ogłosił w pracy habilitacyjnej „Dzieje skarba koronnego za Piastów“ (1904). Owocem licznych podróży naukowych i studiów za granicą był szereg rozpraw o zabytkach

polskich w zbiorach obcych, opublikowany w Sprawozdaniach KHS jak np. „Dary z Polski dla Erasmusa z Rotterdamu w historycznym muzeum bazylejskim“ (1897) i „Miniatury rękopisów polskiego pochodzenia biblioteki publicznej w Petersburgu“ (1900).

Nie jest rzeczą możliwą w ramach krótkiego artykułu dać obraz bogatej działalności naukowej Kopery, obejmującej czasowo wszelkie dziedziny sztuki polskiej od romanizmu aż po wiek XX-ty. Trudno jednak nie wymienić pozycji tego rodzaju, jak pierwszej w polskiej literaturze naukowej książki o Wicie Stwoszu (1907), jak — wspólnie ze Stan. Cerchą napisanej — monografii Giov. Cini'ego ze Sieny (1916), monografii o Janie Marii Padovano (1938). Wyrazem skłonności do syntetyzowania jest opracowanie tekstu do 3-tomowego dzieła „Pomniki Krakowa“ (1904), zawierającego rysunki z krakowskiej rzeźby nagrobkowej Maksymiliana i Stanisława Cerchów. W tekście tym potraktował Kopera rzeźbę nagrobkową na szerszym tle dziejów Krakowa i Polski. Szczególnie ważną pozycją jako pierwsze syntetyczne ujęcie tego tematu jest 3-tomowe dzieło Kopery „Dzieje malarstwa w Polsce“ (1925—29). Podobny charakter nosi również jego „Sztuka polska od czasów najdawniejszych do połowy XIX w.“, wydana w publikacji „Polska, jej dzieje i kultura“ (1931).

Szczególną cechą działalności Kopery była jego dążność do jak największego publikowania zabytków, celem uratowania ich przynajmniej w tej formie na wypadek ewentualnego zniszczenia. Wyrazem tej troski były jego publikacje o charakterze inwentaryzatorskim, podjęte wspólnie z L. Lepszym, jak „Kościoły drewniane w Galicji Zachodniej“ (1916) i „Iluminowane rękopisy księgozbiorów oo. dominikanów i karmelitów w Krakowie“ (1926). W latach 1905—1918 był Kopera konserwatorem okręgu tarnowsko-rzeszowskiego i na tym stanowisku pracował ofiarnie i skutecznie. Jego zabiegom należy przypisać m. i. uratowanie średniowiecznych malowideł ściennych w kościele w Czchowie. O trudnych warunkach w pracy konserwatora w jej okresie pionierskim pisał w „Ochronie Zabytków“ (1949, nr 2).

Osobną, właściwie główną dziedziną działalności Kopery było muzealnictwo. Objąwszy po zgonie Wład. Łuszczkiewicza dyrekturę Muzeum Narodowego

w Krakowie (1901), położył w ciągu swej prawie 50-letniej pracy na tym stanowisku olbrzymie zasługi około rozwoju tej instytucji, pomnażając 20-krotnie zbiory przez niestrudzoną zabiegliwość w uzyskiwaniu darowizn (m. i. słynnych kolekcji E. Hutten-Czapskiego, E. Goldsteina, St. Rusieckiego, Fel. Jasińskiego, E. Barącza i in.). Z połowy gmachu Sukiennic rozprzestrzeniło się muzeum pod jego kierownictwem na szereg oddziałów w mieście. Uczynił też Kopera z instytucji krakowskiej jeszcze w czasach zaborczych placówkę kulturalną o znaczeniu ogólnokrajowym, dążąc do maksymalnego udostępnienia zbiorów drogą wystaw stałych i czasowych, licznych wydawnictw i prelekcji.

W czasie okupacji, dzięki jego osobistej odwadze i umiejętności postępowania Muzeum Narodowe wyszło względnie obronną ręką. Jego autorytet w dziedzinie muzealnictwa sięgał daleko poza mury krakowskiej placówki. Przez szereg lat piastował godność przewodniczącego Związku Muzeów w Polsce i reprezentował przed wojną muzeologię polską na międzynarodowych zjazdach.

Działalność Feliksa Kopery, naukowa, muzeologiczna, konserwatorska i popularyzatorska doczeka się niewątpliwie właściwej i dogłębnej oceny. Wkład jego długoletniej pracy i znaczenie jej na polu kultury narodowej jest naprawdę wielkie. Z jego odejściem zamknął się rozdział w dziejach polskiego muzealnictwa.

Z. B.

WŁADYSŁAW PODLACHA (1875—1951)

Dnia 20 grudnia 1951 roku zmarł we Wrocławiu przeżywszy 76 lat prof. dr Władysław Podlacha. Młodość spędził w Krakowie studiując na Uniwersytecie Jagiellońskim historię sztuki pod kierunkiem Mariana Sokołowskiego. Dalsze swe losy związał z Uniwersytetem Lwowskim, gdzie habilitował się w roku 1916, a w pięć lat później otrzymał katedrę. Studiował również za granicą na Uniwersytecie Berlińskim.

Pozostając w początkach swej działalności naukowej pod wpływami profesora Uniwersytetu Lwowskiego Jana Bołozza Antoniewicza Podlacha kieruje swe zainteresowania na sztukę cerkiewną Rusi i Bukowiny. Publikuje szereg prac z tej dziedziny jak np. „Malowidła ścienne w cerkwiach Bukowiny“ (Lwów 1912),